Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічної освіти і мистецтва
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва
та реставрації творів мистецтва

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

з теми **«ІНКОРПОРАЦІЯ СИМВОЛУ ТА АЛЕГОРІЇ У ТВОРЧІЙ ПАРАДИГМІ БОРИСА НЕГОДИ»**

Виконав: здобувач вищої освіти
освітньої програми Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
спеціальності 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
денної форми здобуття вищої освіти
СИТАР Андрій Володимирович

Керівник: **Паур І.В**., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва

Рецензент: **Урсу Н.О.**, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва

Кам'янець-Подільський, 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП …….3

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОСТІ БОРИСА НЕГОДИ…….7

1.1. Історіографія дослідження творчості Бориса Негоди …….....7

1.2. Джерельна база дослідження ……9

РОЗДІЛ 2. СИМВОЛІКО-АЛЕГОРИЧНА СИСТЕМА ТВОРЧОСТІ БОРИСА НЕГОДИ……..…...…….....11

2.1. Творчість Бориса Негоди в контексті українського символізму……11

2.2. Основні символічні цикли та образна система творів Бориса Негоди……..……...…..15

РОЗДІЛ 3. ТВІР-ПРИСВЯТА ЯК ФОРМА ХУДОЖНЬОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТВОРЧОСТІ БОРИСА НЕГОДИ……...……23

3.1. Концепція та практичне значення твору-присвяти..……23

3.2. Художньо-композиційний аналіз та інтерпретація авторського твору……...…...26

ВИСНОВКИ……...32

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ……35

ДОДАТКИ……..40

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному українському мистецтвознавстві прослідковується підсилена зацікавленість до вивчення творчості конкретних митців в контексті їхніх філософських поглядів та біографії. Це явище спричинене цілком характерним для постмодернізму прагненням до творчої самобутності, індивідуального бачення розвитку мистецтва, нових стильових пошуків. Представники візуального мистецтва, за останні пів століття перестали об'єднуватися у великі течії, творити взірцеві стилі. Зразком сучасного успішного митця є людина з неповторним баченням, що дала світові щось нове.

Популяризація українського мистецтва відбувається зокрема й шляхом дослідження і переосмислення творчої спадщини митців-індивідуалістів. Свіжі думки й погляди викликають нову хвилю інтересу до конкретного художника, що завдяки сучасним методам поширення інформації може набути не лише регіонального чи державного, а й міжнародного маштабу. Завданням українських дослідників є відкривати для загалу як неповторні риси художника, так і його значущість та внесок у світове мистецтво, зокрема стильове чи концептуальне спрямування, в якому він працював. Таким чином в останні роки збільшилася кількість досліджень творчості О. Грена, його килимового, декоративного стилю та вкрай важкого життя.

В цьому контексті надзвичайно актуальним є дослідження творчості Бориса Михайловича Негоди, чия творчість має багатовекторну унікальність. Для розвитку українського образотворчого мистецтва, постать Б. Негоди особливо цікава завдяки абсолютно новому творчому підходу, що має назву: «алегоричний символізм», в поєднанні з рідкісною технікою олійної пастелі, збагаченою чисельними авторськими технічними прийомами, підсилюючи концептуальний задум робіт.

На відміну від реалістичного живопису, картин модерну чи авангарду, український символізм досліджується в значно повільнішому темпі. Таким чином, кожне дослідження в цьому спрямуванні має неабияку цінність, тож представлені в даній кваліфікаційній роботі результати дослідження символічної творчості Б. Негоди

є внеском як в справу популяризації творчості митця, так і в розвиток української мистецтвознавчої справи.

Об'єкт дослідження: сучасний український символізм в образотворчому мистецтві.

Предмет дослідження: поєднання символу та алегорії в індивідуальному творчому підході Бориса Негоди.

Мета дослідження полягає у комплексному мистецтвознавчому осмисленні явища алегоричного символізму у творчості Борис Негода, виявленні його ідейно-образної системи, символічної мови та стилістичних особливостей, а також визначенні місця митця в контексті українського мистецтва другої половини XX – початку XXI століття. Окремою метою є створення авторського масштабного живописного полотна, у якому узагальнюються та художньо інтерпретуються основні символи, мотиви й образи творчості Бориса Негоди.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати історіографію та джерельну базу досліджень творчості Бориса Негоди.
- Дослідити явище алегоричного символізму у творчості митця та охарактеризувати його художньо-образну систему.
- Провести детальний мистецтвознавчий аналіз окремих творів і серій робіт Бориса Негоди.
- Виявити характерні ознаки, символіку, композиційні та колористичні особливості творів художника.
- Порівняти творчість Бориса Негоди зі спорідненими явищами та течіями сучасного українського мистецтва
- Розкрити взаємозв’язок філософських, духовних та етнонаціональних мотивів у творчості художника.
- Описати концепцію та художньо-композиційне вирішення практичної частини дипломної роботи.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних мистецтвознавчих методів, зокрема: історико-культурний метод – для вивчення творчості Бориса Негоди в контексті розвитку українського мистецтва; мистецтвознавчий аналіз – дослідження композиційних, колористичних, стилістичних та образних особливостей творів; порівняльний метод – зіставлення творчості митця зі спорідненими художніми течіями та авторами; іконографічний та іконологічний методи – аналізу символів, алегорій та прихованих смислів у творах; структурно-семантичний метод – виявлення взаємозв'язків між образами, символами та художньою мовою автора; метод систематизації та узагальнення – формування цілісного уявлення про явище алегоричного символізму у творчості художника; практично-творчий метод – у процесі створення авторського живописного полотна як художньої інтерпретації досліджуваної теми.

Практична цінність дослідження. Цінність наукової роботи полягає у поглибленні мистецтвознавчих досліджень творчості Бориса Негоди та систематизації відомостей про явище алегоричного символізму в українському мистецтві. Дослідження сприяє розширенню наукового розуміння символічної образності, специфіки алегоричної мови та індивідуальної художньої системи митця. Отримані результати можуть бути використані у подальших мистецтвознавчих, культурологічних та історико-художніх дослідженнях, а також як навчальний матеріал з історії українського/подільського мистецтва.

Матеріали дослідження та результати практичної роботи можуть бути використані у виставковій діяльності, освітньому процесі, підготовці мистецтвознавчих публікацій, а також у подальших творчих і наукових розробках, пов'язаних із сучасним українським живописом та символічною образністю.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному мистецтвознавчому аналізі творчості Борис Негода як цілісного явища алегоричного символізму в українському мистецтві. У роботі вперше: здійснено систематизований аналіз символічних творів Бориса Негоди в контексті українського мистецтва другої половини XX – початку XXI століття; введено до наукового обігу та детально описано значну кількість малодосліджених і раніше не проаналізованих творів художника;

проведено класифікацію символів, алегоричних образів і ключових мотивів творчості митця відповідно до їх семантичного, філософського та образного значення; виявлено характерні особливості художньої мови Бориса Негоди, його композиційних принципів, колористики та системи символічних образів; досліджено специфіку алегоричного символізму художника як окремого явища в українському живописі; здійснено порівняльний аналіз творчості Бориса Негоди зі спорідненими тенденціями українського мистецтва, зокрема символізмом, алегоризмом та метафоричним живописом; визначено місце та значення творчості митця у розвитку сучасного українського художнього процесу; обґрунтовано концепцію практичної частини дипломної роботи як художнього узагальнення символічної системи творчості Бориса Негоди через створення авторського масштабного живописного полотна.

Апробація дослідження. Основні результати досліджень кваліфікаційної роботи були представлені у вигляді публікацій тез та статей на таких заходах як: «Arts vitam docet – Мистецтво навчає життя» у рамках Всеукраїнського мистецького симпозіуму пам’яті професора Б. Негоди (09 квітня 2026 р. Публікація тез), Публікація статті в матеріалах ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених: «Актуальні питання сучасної освіти в Україні: виклики та перспективи До 65-річчя педагогічного факультету» (05-06 листопада 2025 року), Публікація статті в збірнику наукових праць студентів і магістрантів мистецьких спеціальностей педагогічного факультету Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип. XIX. (2026 р). Також результати досліджень буди представлені на науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2025–2026 н.р. (09 квітня 2026 р.)

Структура дипломної роботи включає вступ, три розділи, що містять шість підрозділів, висновки, список використаних джерел (40 найменувань) та 42 додатка. Загальний обсяг дипломної роботи становить 61 сторінка, із яких обсяг основного тексту – 34 сторінки.

РОЗДІЛ 1.
ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОСТІ БОРИСА НЕГОДИ

1.1. Історіографія дослідження творчості Бориса Негоди

Постать Бориса Негоди привернула увагу значної кількості дослідників і науковців. Життю та творчості присвячено монографію, численні публікації в останніх виданнях, наукові статті, курсові роботи, каталоги, матеріали газет та журналів та інші праці. У цих дослідженнях його мистецький доробок аналізується в контексті розвитку українського мистецтва, осмислюється крізь призму філософських підходів і розглядається у взаємозв'язку з біографією.

Найбільш вагомою роботою, присвяченою постаті Б. Негоди є монографія Наталії Урсу та Уляни Бугерчук «Чари козацького письма. Мальовниче життя Бориса Негоди» (2017) [39], У виданні розкриваються характерні риси творчої спадщини Бориса Негоди, яка є важливою складовою подільської культури, зокрема художньої творчості на Кам’янеччині. Особлива увага приділена створенню художником власного скоропису, поєднаного з символікою козацького життя і побуту. Монографія демонструє широкий погляд на творчість митця. Серед наукового доробку Н. Урсу цінним джерелом інформації слугує енциклопедична стаття для ЕСУ (Енциклопедія Сучасної України) (2021) [38] та матеріали довідника «Митці Кам’янця-Подільського» (2016) [37], в яких змістовно викладено інформацію про основні професійні та творчі здобутки художника. Каркас розуміння творчого підходу Б. Негоди, різноспрямованості його мистецтва, формується в тому числі статтями дослідниці, а особливо завдяки праці «Жанри мистецтва у творчості Бориса Негоди» (2023) [36].

Біографічний напрям також репрезентований працями, що присвячені життєвому шляху митця, формуванню його світогляду та етапам творчого становлення. До таких належать матеріали та статті: Н. Урсу «Вогонь душі, крилате каяття і сутінки бажання», газета Подолянин. 1996; «Борис Негода: коли душа у злагоді з мистецтвом», 2014; Дугаєва Т. «Мистецтво щастя. Борис Негода: 70», 2014)

[5.15], а також некрологічні публікації (Добровольський В. «Пам’яті майстра», 2020) [16]. Публікації в регіональній пресі формують суспільний портрет Негоди, підкреслюючи його значущість для культурного середовища Поділля. Інтерв’ю 1997 року (П. Нечаєва) та відеоматеріали 2022 року (О. Аносова) [28, 2] фіксують авторську рефлексію художника щодо власного творчого шляху, розкривають світоглядні засади, розуміння ролі мистецтва в суспільстві, інтерпретацію національної тематики. Ці джерела мають важливе значення для реконструкції намірів митця та слугують джерельною базою для подальших досліджень, які дають можливість реконструювати бачення автором власної творчості, естетичних орієнтирів і громадянської позиції.

У працях А. Бренюк [6, 7, 8] творчість Негоди розглядається в контексті графіки Кам'янця-Подільського XX століття та аналізується його графічний доробок. Н. Урсу (2023) досліджує жанрову палітру митця, окреслюючи специфіку поєднання живопису та графіки.

Мистецтвознавчий аналіз робіт митця в дослідженні «Роботи Бориса Негоди в фондах Кам’янець-Подільського державного музею-заповідника» проводить І. Березіна [3]. В своїй статті авторка описує роботи «Устим» (2010), «Терпіння» (2010) та «Гріхи» (2015), дешифрує символізм та розкриває значення кожного твору. Описує роль техніки олійної пастелі в контексті художнього замислу автора та візуального сприйняття творів. Також описи робіт циклу Скіфи представлені в статті О. Денисюк та П. Попіль «Скіфський цикл Бориса Негоди як символ праісторії українського етносу» [13], дослідниці інтерпретують твори: «Малинові дзвони шепоту цвітіння» (2005), «Той, що на золотій колісниці» (2004), «Танок Небесної громовиці» (2004), «Марево поклику у відлунні глибин» (2005). Надається опис значення скіфських символів, використаних автором. Наразі стаття є єдиним дослідженням циклу «Скіфи».

З релігійної та філософської точки зору розглянуто роботи Б. Негоди в дослідженні І. Гуцула [12]. Питання творчого, освітнього процесу й пленеризму розглядає В. Бучковський (2023) [9], акцентуючи увагу на ролі природних спостережень у формуванні професійних компетентностей студентів-художників, техніко-технологічних аспектах творчості митця.

Першим дослідженням, у якому здійснено порівняльний аналіз робіт Б. Негоди стала праця М. Козловської «Образи-символи в українському сучасному сакральному мистецтві (аналіз творчих композицій Д. Болякова та Б. Негоди)» [22]. Авторка досліджує, як художники інтерпретують традиційні релігійні образи. через метафори, іносказання та абстрактні символи, перетворюючи їх на багатозначні сучасні образи.

Отже, наявні наукові розвідки створюють теоретико-методологічне підґрунтя для комплексного аналізу творчості Б. Негоди, окреслюючи її місце в контексті сучасного українського символізму та європейської мистецької традиції.

1.2 Джерельна база дослідження

Вагому частину джерельної бази становлять альбоми та каталоги виставок, у яких репрезентовано значущу частину творчої продукції Б. Негоди. таке видання є достатньо якісним відтворенням творів, відомостей про рік створення, техніку виконання, розміри робіт, а також кураторські тексти й мистецтвознавчі описи.

Каталоги виставок є особливо цінними, адже фіксують твори в конкретному історичному та експозиційному контексті. Вони можуть простежити динаміку творчих змін, участь художника в мистецьких подіях, а також сприйняття його робіт професійним середовищем. Альбомні видання, своєю чергою, забезпечують функцію узагальнення й систематизації доробку, що сприяє глибшому стилістичному та іконографічному аналізу. Прикладом може слугувати Альбом-каталог «Алегорії козацького письма Бориса Негоди» [1], де вперше оприлюднюється останній великий цикл робіт митця «Абетка II».

Приклади відомих графічних робіт Б. Негоди розміщено на офіційній сторінці Хмельницького обласного художнього музею [27], що дає змогу аналізувати становлення образів та розвиток творчого підходу у ранніх роботах. На сайті представлено роботи з циклу «Ранок», ілюстрації до творів та пісень, роботи самостійного характеру.

Важливим джерелом є офіційна сторінка митця у соцмережі Facebook. Перевага такого джерела є безпосередня подача матеріалу автором художніх творів. Публікації

часто супроводжуються датами, описами задуму чи передумов створення робіт, що дозволяють уточнити хронологію та інтерпретаційні акценти, а також підвищують актуальність подальшого мистецтвознавчого аналізу та дешифрування творів адже вони узгоджуються з думкою автора робіт.

Окрему групу джерел становлять ілюстрації, опубліковані в мистецтвознавчих працях. Такі матеріали дають можливість простежити, які самі твори вводилися в науковий обіг, у якому контексті вони аналізувалися, а також які аспекти творчості Б. Негоди ставили предметом уваги. Таким чином, в монографії Н. Урсу та У. Бугерчук [39] опубліковано повне зібрання першої серії «Козацької абетки». Зображення позасерійних творів опубліковано в електронному збірнику: «Верлібри пастелі: тези доповідей круглого столу та результати художнього конкурсу мистецького симпозіуму пам’яті професора Бориса Негоди». Ілюстративний матеріал у статтях традиційно супроводжується аналітичними текстами, що відкриває можливість зіставлення авторської позиції з інтерпретаціями інших науковців. Це сприяє формуванню об'єктивного бачення ролі митця в сучасному мистецькому процесі.

Надзвичайно цінним джерелом є пастельні та графічні твори митця з приватної колекції Володимира Бучковського та Ольги Негоди-Бучковської, які здебільшого не представлені у відкритому доступі. Окрему групу джерел з приватної колекції становлять композиційні ескізи та нариси Б. Негоди, що дозволяє виявити маловідомі або раніше не відтворені роботи, уточнити атрибуцію та датування, а також розширити розуміння авторських підходів митця щодо методики ескізування та еволюції образів на стадії розробки. Робота з приватними зібраннями забезпечує глибший аналіз фактури, колористики та технічних особливостей виконання. Саме цей аспект є принциповим для мистецтвознавчого дослідження, оскільки репродукції не завжди передають нюанси авторської техніки.

РОЗДІЛ 2.
СИМВОЛІКО-АЛЕГОРИЧНА СИСТЕМА ТВОРЧОСТІ БОРИСА НЕГОДИ

2.1. Творчість Бориса Негоди в контексті українського символізму

Негода Борис Михайлович 1944–2020 – графік, живописець, скульптор, педагог. Заслужений художник України (1999). Член НСХУ (1977). Основні галузі – живопис (олійна пастель, акварель, олія), станкова і книжкова графіка (офорт, мідьорит, гравюра на міді, ксилографія, резерваж), плакат (темпера, резерваж, гуаш), скульптура (пам'ятники, погруддя, мемор. дошки, скульптурні композиції). Окремі роботи зберігаються у Чернівецькому художньому і краєзнавчому музеях, Хмельницькій і Кам'янець-Подільській картинних галереях, Музеї гетьманства (Київ), Музеї Т. Шевченка в Торонто (Канада). Б. Негода належить до відомих представників напрямку символізм, представляючи подільську мистецьку школу в українському мистецтві [38].

Творчість митця підпорядковується основним тенденціям розвитку українського символізму в образотворчому мистецтві та тісно пов'язана за тематично-стильовим спрямуванням до творів інших відомих представників цієї течії.

Символізм як явище в українському образотворчому мистецтві формується в першій третині XX століття. Його виникнення зумовлене, з одного боку, активним поширенням європейських мистецьких тенденцій у середовищі українських художників, а з іншого – прагненням до опору головній ідеології радянського мистецтва – соціалістичному реалізму.

Основною ознакою символізму є відмова від буквального зображення дійсності та звернення до недомовленості, знака, натяку, алегорії й символу як засобів художнього висловлювання [33].

Одними з перших представників українського символізму були Михайло Жук, Євген Сапожников, Костянтин Піскорський, Олександр Богомазов, Юхим Михайлів, Осип Сорохтей, Петро Холодний. Їхня творчість ґрунтувалася переважно на

етнонаціональних мотивах, що відображали історичну пам’ять, міфологію та фольклор українського народу.

Борис Негода також творив звертаючись до тем української етнічності та культури. У його творчості простежується стилістична й образна спорідненість із доробком одного з фундаторів українського символізму – Юхима Михайліва. Творче обличчя Михайліва як символіста найповніше виявляється в трьох темах, що заволоділи уявою художника: національне відродження, минуле України, філософія труднощів життя [10].

Залежно від періоду творчості, Б. Негода опрацьовував кожну з цих тем: першу – в ранній період творчості (численні ескізи та твори, що приховувалися від радянського режиму), друга тема – в період активної роботи над пастельними циклами, починаючи з 2002 р. («Витоки» (2002–13), «Скіфи» (2003–11), «Ангели» (2004–07), «Шевченкіана» (2007–10), «Фрески» (2010–11), «Козацьке письмо» (2012–15), «Гоголіана» (2017–19)), третій темі митець присвятив останні свої роботи.

Пастель була улюбленим матеріалом для самовираження як і в Ю. Михайліва, так і в Б. Негоди. Обох митців надихала музика та поезія, творчість Михайліва часто називають «музичним символізмом», Б. Негода свої твори називав «верлібрами» або вільними віршами. Зображення козацтва, образів духів та янголів в поєднанні з українським пейзажом активно використовувалися в образотворчій мові митців.

Козаччина є безперервним джерелом натхнення для українських митців, які своєю працею спонукали міжнародну спільноту до визнання її як невід’ємної частини української культури. Творчість Негоди є надзвичайно важливою в контексті формування українського наративу та захисту української історії та культури завдяки «Скіфському циклу» де митець подає образи прадавніх племен поряд з символами народної культури [13].

Покоління новітніх українських символістів, вирізняється активними пошуками власного трактування символізму, що зумовило формування індивідуальних стилів. На тлі загальної тенденції Подільський майстер розвивав власний образотворчий шлях – алегоричний символізм, що гармонійно вписується в загальну низку «авторських символізмів», проте залишається майже недослідженим.

Фундатором «сакрального символізму» у вітчизняному мистецтві став Микола Стороженко. Релігійні мотиви були важливим джерелом творчості й для Бориса Михайловича Негоди. Тема жертовності Христа знаходить відображення в роботах «Передчуття Голгофи» М. Стороженка та «Гріхи» (Рис. А.1, рис. Б.1) Бориса Негоди.

Серед послідовників Стороженка особливе місце посідає Олексій Анд – фундатор «асоціативного символізму» або мистецтва вільних асоціацій. У творчості Олексія Анда та Бориса Негоди порушується низка актуальних етичних проблем у поєднанні з образами української історії та культури. Спільною рисою їхніх робіт є також експресивний, емоційно насичений характер образів.

До сакрального символізму звертався і відомий український художник Дмитро Боляков. Його творчість є близькою до мистецького доробку Бориса Михайловича Негоди за тематичним і семантичним наповненням. Зокрема, обидва митці створили серії робіт під назвою «Ангели», між якими простежується духовно-асоціативний та площинно-композиційний зв’язок. Важливу роль у творах обох художників відіграє моделювання світла.

Отже, звернення до релігійних тем і мотивів є однією з ключових рис українського символізму. Воно постає як спільний філософський роздум митців над християнською історією та нерозривним взаємозв’язком релігії й української культури. Через призму власної фантазії, поєднаної з елементами міфології, художники відкривають глядачеві світ духовності та вічних цінностей.

Візуалізація християнських символів, вписаних у сучасний контекст, присутня в роботах Андрія Блудова, Олександра Животкова, Петра Бевзи, Леоніда Берната та багатьох інших українських митців, що вдаються до символічної мови задля розкриття власних творчих пошуків [34].

Символізм Бориса Негоди є багатогранним за видовим спрямуванням. Митець однаково впевнено працював як у живописі, так і в графіці. Він створив значну кількість естампів у руслі символізму – як авторських композицій, так і ілюстрацій до творів українських письменників і народних пісень.

Основними творами є літографії до віршів «Енгармонійне», «Арфами, арфами…» П. Тичини (обидві – 1973), серія офортів «Лірницькі пісні Поділля» (1974);

серії гравюр до творів «Земля», «У неділю рано зілля копала» О. Кобилянської (обидві – 1976); графіч. триптих «Світанок. Розстріляний ранок» (1979) [38].

Класиком українського мистецтва, що представляв символізм у графіці був Олександр Богомазов. Митець став автором одного з найвиразніших антропоморфних образів смерті в мистецтві українського символізму, а також творів особливої фантазійності та вишуканої естетики символізму. Творчість О. Богомазова не грунтувалась на етнічних мотивах, проте в творах часто зустрічаються популярні серед українських художників сюжети молитви та прогулянки в саду [31].

Символізм у українській графіці також представлений творчістю Олександра Анісіна та Олега Денисенка. Обидва художники володіли різноманітними техніками друкованої графіки та активно використовували художній прийом метаморфози, що зближує їхню образну мову з творчістю Бориса Негоди. Зокрема, для О. Анісіна та Б. Негоди характерним є образ птахоподібних істот [12, с. 29].

Головна задача робіт Б. Негоди, встановити зв’язок минулого з сучасністю, пов’язати між собою всі епохи рідної культури. Це є визначальною рисою, що підтверджує приналежність творчості Б. Негоди до такого явища як сучасний український символізм. Адже майже кожен сучасний представник звертається до своїх витоків, світ минулого відроджується у світі сучасному й новою мовою промовляє про одвічне, а сучасні українські митці, завдяки використанню символічних образів, відображають відповідно до власної своєрідної, авторської манери символічні коди різних етапів становлення європейської культури, органічною частиною якої постає культура українська, вирізняючись при цьому своєрідним етнонаціональним колоритом та глибинними ритмами власних мистецьких традицій [33].

Отже, традиції українського символізму в образотворчому мистецтві сформувалися в Україні першій третині ХХ ст., а в другій половині ХХ століття – стійка тенденція до пошуку власних інтерпретацій символічної мови, саме в цьому контексті Борис Негода виробив оригінальний творчий підхід, що є об’єктом для активних досліджень. Творчість митця за сюжетно-тематичним, стилістичним, концептуальним та філософським спрямуванням перегукується з роботами як

попередників так і його сучасників, що є ще одним прикладом взаємопов'язаності і послідовності розвитку українського символізму, що розвивався і продовжує розвиватися на етнонаціональній основі, охоплюючи народну історію, побут, релігію, фольклор та інші складові української культури.

2.2 Основні символічні цикли та образна система творів Бориса Негоди

Так як сучасність характеризується різномаїттям поглядів, прагненням до індивідуалізму та особливих творчих рішень, головним спрямуванням митців є пошук себе, власного стилю, форми та мети мистецтва. Ці завдання є справою життя кожного художника.

Художній стиль в образотворчому мистецтві – це сукупність спільних художніх принципів, прийомів і засобів, що характеризують мистецтво певної епохи, країни чи окремого митця, відображаючи його світогляд та індивідуальність. Представники українського мистецтва, являючись невід'ємною частиною загальносвітового творчого процесу повністю підпорядковуються цим тенденціям [31]. Автори схильні переосмислювати символізм, як і будь який інший напрямок чи течію, тому об'єктами для досліджень сучасним українським мистецтвознавством виступають такі унікальні явища як: релігійний символізм, музичний символізм, асоціативний символізм та багато інших глибоко індивідуальних способів творити мистецтво символів. Не виключенням є «алегоричний символізм» Бориса Михайловича Негоди.

Основою с самовираження митця стало творення власних символів на тлі алегорії – кожна робота сприймається як код, що потрібно читати шар за шаром, де алегорія являється основою двопланового художнього зображення, що ґрунтується на приховуванні реальних осіб, явищ і предметів під конкретними художніми образами з відповідними асоціаціями і характерними ознаками приховуваного. Свою чергу символи в творах не лише доповнюють алегоричну ідею, а й дають можливість глибше пізнати митця. Адже більша частина символів творені через особисті асоціації митця митця, його життєвий шлях та власні роздуми. В творчих пошуках Б. Негоди вкрай важко простежити закономірності, адже його мистецтво завжди розвивалося в

індивідуальному руслі [8, с. 21]. «Мої картини – це продукт усього пережитого. Сюжети приходять до мене навіть уві сні», – каже художник.

Занурення у власний світ під час роботи над творами, надання їм емоційної глибини, співрозмірної почуттям автора, привносить у картини особливої ліричності. Для Бориса Негоди мистецтво – це його Бог, він ним живе. «Коли я стою перед мольбертом, то забуваю абсолютно все, забуваю всі проблеми і входжу у свій світ, в якому можу повністю себе реалізувати», – зізнається майстер [14, с. 95].

Глибинний контекст кожного твору вартий подальших досліджень і розгадки кожної думки художника. Складності композиціям надає те, що при спогляданні твору роз'єднання і чітке виокремлення його компонентів є практично неможливим, це основа цілісності й головна загадка творів Б. Негоди. Як зазначає митецтвознавиця Тетяна Дугаєва: «Новими творами митець не заперечує себе як автора ранніх своїх робіт» [28]. Алегорико-символічна будова робіт споріднює творчість митця з прикладами європейського середньовічного мистецтва, живописом українського бароко, частиною робіт європейських художників символістів XIX ст.

Творчість митця циклічна, адже Б. Негода постійно переосмислював одні й ті самі символи, додаючи їм все нового значення, створюючи великі серії картин, працюючи над кількома творами (а іноді й серіями) одночасно, що є ще доказом єдності творчого та життєвого процесу майстра.

Алегоричний символізм митця зародився ще в графіці, під час роботи над ілюстраціями та в розробці авторських естампів. Багато символів зустрічаються в творах, що передували пастельним циклам. Прикладом може слугувати ілюстрація до твору О. Кобилянської «Земля» (Рис. Б.2).

На офорті відтворені архетипічні образи, що майже не змінюють своїх рис протягом всієї наступної творчості майстра: українська хата, воли та віз, зорі, натовп людей, свічки. В ілюстрації прослідковуються улюблені художні прийоми Б. Негоди: підкреслена динаміка композиції, силуети людей вписані в просту геометричну форму та «стовб світла» – вертикальна смуга що випромінює світло та є головним джерелом освітлення на картинній площині.

З роками пантеон використаних символів митця значно поповнився, але з ранніх робіт ми приходимо до висновку, що «класичні» образи його творів були застосовувалися з самого початку.

Перша велика серія робіт під назвою «Верлібри пастелі» була присвячена темі свободи та поетизації творчого процесу, вільному складанню творів. Явище верлібру, попри своє французьке походження, глибоко пов'язане з культурою українців, прикладами можуть слугувати народні співи, вірші що також складалися у вільному стилі. Більшість образів з циклу митець взяв із дитинства, саме зростанню в селі він завдячує за те відчуття свободи в своїх творах. Давні спогади Борис Негода переносить на картини, розкриваючи архетипічні образи свого мистецтва: криниця, коромисло, ярмо, місяць та зорі, білий кінь, копиця, скирда. Символи, в яких автор закладає глибоко індивідуальне значення, проте впізнавані кожному, спонукають глядачів до співтворчості [28].

Однією з робіт, представлених на виставці «Верлібри пастелі» в 1997 році, що вирізняється поєднання ліризму та особистісності, є твір «Батько» (Рис. Б.3) (1995 р.), що супроводжується однойменним верлібром автора. Це картина, виконана в спокійній кольоровій гамі, що передає тишу та спокій. В центрі композиції ми бачимо дві постаті що втілюють алегорію сім'ї, батьківствства. Митець доповнює сюжет найбільш близькими йому символами: образ домівки, свічок, рушника. Свічка – це світло душі, духовне очищення. У релігійних творах вона символізує молитву, надію, присутність божественного начала. В творі персонажі вогонь свічки здіймається над головами батьків, що вказує на скінченність їхнього життя. Для митця, який свято цінував родинні традиції, рушник мав особливе значення: асоціювався із захистом і благословенням роду, виступав як сімейний оберіг, був метафорою духовного багатства народу. Через деталізацію орнаментів, символів, знаків художник відтворював зв'язок із рідною землею, культурою та вірою. Сільська хатина є символом національної народної культури, затишку, добробуту, духовності української нації [8, с. 21-22]. Позаду головних героїв митець зобразив ореоли, що асоціюються з німбами. Цей символ вказує на те, яке сакральне значення мають батьки для дитини. Алегорія сім'ї, батьківства розповідає про такі загальнолюдські

цінності як турбота, підтримка, захист, любов та пам’ять. У вірші, що доповнює зміст картини, Б. Негода звертається до батька з питанням, що так і не зможе вимовити, адже метою звертання було відчуття батьківської присутності та заступництва. Спогади про батьків митець вважає однією з основ своєї творчості.

Варто подумати, перш ніж робити остаточний висновок, що ж саме мав на увазі художник. Він зумів, не втративши гармонії і напруги, вселити епічність у невеликий формат. Цим наскрізь просякнутий цикл «Витоки», в кожній роботі якого – потужний пласт рідної історії та культури, зазначено в монографії Н. Урсу та У. Бугерчук [39, с.96].

Цикл «Скіфи» не просто копіює, поверхово відтворюючи лише зовнішнє життя, а схоплює усю безодню часу, позначає його глибиною і художньою витонченістю. Отже, не сліпе поетизування, не радикальна відмова чи замовчування минулого, а усвідомлене переосмислення стає кроком до формування самостійного, чіткого і при цьому багатогранного українського наративу. Вразила й антропологічна схожість облич на картинах з відтвореними науковцями за черепами образами з розкопаних скіфських курганів. Образи скіфів художник інтерпретував, застосовуючи як символи християнства, так і символи, що сформувались виключно в українській культурі. Таким чином Б. Негода поєднав дві важливі для української історії культури, спорідниви їх з кожним окремим глядачем універсальними впізнаваними з дитинства образами (волошка, зерно, плетіння та ін.) [13].

Скіфство творець уявляє саме в образі жінки. Самостійний, впевнений жіночий образ домінує на переважній більшості пастелей, проте загальну ідею циклу втілює не зовсім типова робота – «Тотеми роду й мого народу» (Рис. Б.4**)**. Сама назва картини вказує на її глибоке символічне наповнення. Дві постаті, що репрезентують різні віхи української історії, доповнені трьома золотими тваринами. Чоловіча фігура в чернечому одязі тримає в руках ягня – очевидна алюзія на християнство, жертовність та образ Ісуса Христа. Ці символи займають ліву половину картини, що загалом виконана в різноманітних але темних та стриманих кольорах. Права частина композиції різко контрастує з лівою не лише світлотою та насиченістю, але й смисловим наповненням. Зображена напівоголена жінка, своїм вбранням, прикрасами

та наявністю чисельних золотих елементів поруч, є символом заможності, поважності і водночас – Скіфської доби. Жінку супроводжує пара символічних для цієї культури тварин – грифона та змії. Змія, як символ, представлена майже у всіх міфологіях, і пов'язана з родючістю, землею, жіночою енергією, водою, дощем, з одного боку, і домашнім вогнищем, вогнем (особливо небесним). Грифон – фантастична, міфічна істота, що символізує у скіфів панування над двома сферами буття: землею (лев) і повітрям (орел). Також образ грифона втілює двоїсту природу Христа – людську і божественну. Крім того, це суто скіфська традиційна істота. Грифон нахилив голову і п'є воду. Ця деталь також може мати відношення до християнського світу, оскільки в глибоко символічному катакомбному живописі джерело було образом раю, символом спасіння душ [35]. На периферії та в руках жінки зображені квіти, серед яких можна розпізнати зображення васильків та мальв, традиційних складових українського вінка. Таким чином Б. Негода підсилює нерозривність української, скіфської та загальнохристиянських культур. Переплетінням та взаємодією символів митець створює алегорію нерозривності, послідовності історії, алегорію культури.

Майже водночас зі «Скіфами» Б. Негода розпочинає серію «Ангели» – Один із прикладів духовної тематики у творчості художника. Композиції «Ангел любові», «Ангел музики», «Ангел ночі», «Ангел села», та інші – це твори в яких сконцентровані філософські та світоглядні роздуми художника про сенс нашого буття, плинність життя та вічні цінності. Самі твори різні за тематикою та композиційною побудовою, наповнені різними образами та атрибутикою, виконані в різних кольорових гамах, але всіх їх об'єднує загальний стержень – це посил на вічність людської душі, невмирущість високих ідеалів [11].

В творі «Ангел села» (Рис. Б.5) митець в вигляді метаморфози показує втілення двох нероздільних символів української культури: села та віри. Б. Негода народився та провів дитинство у селі Калинівка, де зародилася його віра, яку він плекав у своєму серці все життя. Характерним для серії є звернення до своїх дитячих років , що надає роботам символічної цілісності. Спогади про батька, що був регентом сільського хору та бджолярем вилилися в твір «Медовий спас» (Рис. Б.6) де поєднується християнське свято, народна традиція та промисел. Традиція писанкарства розкривається у роботі

«У теплому просторі». (Рис. Б.7) Алегорія чумакування зустрічається в роботі «Ангел ночі» або «Перкалеві зорі ночі» (Рис. Б.8), адже робота чумаків тривала і вночі також, а велику роль в орієнтуванні за дорогою відігравали зірки. Твір «Ангел музики» (Рис. Б.9) є символом любові художника до музичного мистецтва. адже майже завжди його творчий процес супроводжувався мелодіями народних пісень або світової класики. Зверненням до символів загальнолюдсьої культури виділяються роботи «Плескіт любові в коханні» та «Ангел води» (Рис. Б.10, рис. Б.11) роботи поєднує ілюзорність постатей, що неначе створені з матерії, якій вони присвячені.

Серія метаморфози. Метаморфоза – слово, запозичене в греків, вказує на докорінну переміну. Переглядаючи роботи, спробуйте увібрати в себе закладений у картині код і зрозуміти, що для вас особисто означає Метаморфоза. Така концепція виставки, що промовисто свідчить про Метаморфози і неоднозначність нашого життя [39, с. 95].

Репрезентує цикл триптих: «Метаморфоза І, Метаморфоза ІІ, Метаморфоза ІІІ» (Рис. Б.12, Б.13, Б.14) Де фігурує образ бика з людським обличчям та оголеної жінки, що може сприйматися як звернення до античного сюжету, що набув популярності в образотворчому мистецтві: «Викрадення Європи». Це найскладніший для прочитання та інтерпретування цикл, задля глибшого розуміння якого потребуються подальші розвідки та дослідження.

Упродовж 2012–2015 років Б. Негода створив серію «Козацька абетка», що стала магнум опусом митця. Кожна із написаних художником літер відкриває завісу славного історичного минулого нашого народу. За допомогою художніх засобів митець створив абетку – від А до Я. Хоча Негода й почав з літери А, але далі картини створювалися в довільному порядку, за натхненням. Колекція була представлена у 34-х творах, виконаних у техніці олійної пастелі, усі вони створені в однаковому розмірі (100 х 70) з різними сюжетами, які вражають та захоплюють. У ній використано 32 літери з українського алфавіту, проте букви М та П митець створив у двох варіаціях, не реалізовано лише літеру Ґ, яка в українській мові має доволі драматичну долю [39, с.99]. Алегоричний символізм серії проявляється саме в поєднанні сюжету та літери. Літера сама по собі являється прикладом універсального символу що може мати

безліч значень, і в декодуванні якого допомагають алегоричні сюжети, розміщені на тлі. Широке дослідження робіт циклу проводилося в межах курсового проєкту в 2025 році.

Останнім великим циклом робіт майстра стала друга серія робіт «Козацьке письмо» в якій Б. Негода меншу увагу приділив козацтву, на противагу розкриваючи в теми близькі для всього українського народу народу: «И-тИша»(Спочиньмо трохи від роботи), «Л-лілеї»(Ніжний подих), «Р-родина»(Ангел родинного поля) (Рис. Б.15, Б.16, Б.17) та ін.

Характеризуючи творчість Б. Негоди в останній рік життя варто звернути увагу на розвиток в митця «візіонерського» символізму, адже твори головним чином розкривали процеси переходу душі з одного світу в інший, взаємодії реального та потойбічного та тематиці смерті в поєднанні з символами життя. Темні, глибокі фони, активне застосування кольорів, що раніше рідко застосовувались лише підсилюють важкі сюжети творів [2]. Дослідження останнього циклу з трьох робіт (Рис. Б.18, Б.19, Б.20) та мистецтвознавчий опис наведено в статті «Мистецький заповіт Бориса Негоди: символізм останніх творів майстра» що увійшла до збірника наукових праць студентів і магістрантів мистецьких спеціальностей педагогічного факультету.

Наприкінці, можна визначити, що поєднання символу та алегорії в творчості митця викликані не лише прагненням до індивідуального художнього рішення, стилю, а й унікальними особливостями характеру, особистості Б. Негоди. Художник шукав і бачив символи всюди. Він знаходив образи, що не зводяться до однозначного перекладу, що не стільки заміщують поняття, скільки вказують на нього опосередковано, зберігаючи внутрішню напругу між видимим і значеннєвим горизонтом.

Отже, алегорія в роботах митця проявляється шляхом трактування окремих символів та об’єднання їх в загальну смислову картину. Часто автор дає підказку глядачу, коли спирається на традицію, де значення заздалегідь закріплене за певною фігурою або атрибутом. Джерелом натхнення робіт стала літературна, музична творчість українських авторів та народу, важливі епохи нашої історії та

загальнолюдські поняття і почуття. В поєднанні знайомого та невідомого, містичних образів та буденних речей, в цьому і полягає сенс алегоричного символізму Б. Негоди.

РОЗДІЛ 3.
ТВІР-ПРИСВЯТА ЯК ФОРМА ХУДОЖНЬОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТВОРЧОСТІ БОРИСА НЕГОДИ

3.1. Концепція та практичне значення твору-присвяти

Практична частина дипломної роботи виконується з метою репрезентації набутих за період навчання компетентностей, доказу професійних вмінь та конкурентоспроможності дипломанта.

Створення авторської живописної композиції, як одного з варіантів виконання практичної частини дипломної роботи, передбачає застосування знань та навичок з таких дисциплін як: композиція, живопис, рисунок, кольорознавство, пластична анатомія, нарисна геометрія та перспектива. У творі представлено володіння технікою олійного живопису, вміння вдало використовувати імприматуру, створювати, доповнювати та розвивати символіко-образну основу твору.

Практична реалізація дипломного проєкту полягає в презентації твору на виставках, конкурсах, тематичних заходах.

Твір «Символ митця» присвячений творчості заслуженого художника України Бориса Михайловича негоди та є компіляцією образів його творів, осмисленням символічного світобачення автора, створення живописного образу мистецької спадщини художника.

За смисловим спрямуванням – це твір-оммаж (від фр. – пошана). Основні характеристики такого твору: присвята та/або «вияв поваги» до чогось або когось, часто як посилання у творі мистецтва. Твір мистецтва може бути різним (література, поезія, театр, кіно), як і тип поваги. Походячи від французького слова, що означає декларацію вірності феодалу, це слово зараз, як правило, означає лише те, що митець посилається на іншого митця у своїй роботі. І пошана може бути як очевидною, так і ледь помітною, на вибір митця, що призводить до прикладів, які легко вловити або важко помітити.

Твір є не лише символічним вшануванням пам'яті видатного майстра а й засобом популяризації його творчості, адже він змістовно дає уявлення про характер його робіт від художньо-образного наповнення до імітації техніки створення адже в творі використовується олійна пастель основний матеріал художніх робіт Бориса негоди. Якщо розглядати картину в деталях можна побачити численні образи що вказують на біографію митця та його художній шлях наприклад килими на дальньому плані є відсилкою до дружби з відомим подільським художником Олександром Львовичем Греном, в творі представлено образ. Кам'янця-Подільського та села Калинівка що утворює дуалістичну картину найважливіших для Б. Негоди місць.

Водночас картина, присвячена іншому митцеві, є формою інтерпретації. Художник не лише згадує або цитує – він переосмислює. Через власну пластику, колір, композицію або символіку він пропускає чужу творчість через призму власного досвіду. У результаті виникає новий образ, який уже не належить лише першоджерелу, а стає частиною нового художнього висловлювання. Такий процес можна порівняти з перекладом поезії іншою мовою: зміст зберігається, але набуває нових інтонацій.

Крім того, подібні твори виконують важливу культурну функцію. Вони актуалізують спадщину попередніх поколінь, повертають її в сучасний художній контекст. Через такі роботи глядач відкриває для себе нові зв’язки між епохами, стилями та світоглядами. Картина стає містком між традицією і сучасністю, між пам’яттю та сьогоденням.

Отже надаючи загальну картину про образ митця, його життя та творчість практична частина дипломної роботи може бути застосована як елемент експозиції, присвяченій пам'яті Бориса Михайловича Негоди. Може брати участь у конкурсах та виставках присвячених українським митцям минулого (діалог поколінь), у виставках-рефлексіях про мистецьку традицію, меморіальних експозиціях, міжмузейних проєктах, сучасних інтерпретаціях класики. Може бути представлена в якості прикладу використання започаткованої митцем традиції олійної пастелі, переосмисленій у змішаній техніці.

Твір покликаний привертати увагу до постаті художника через сучасну інтерпретацію, стимулювати інтерес. Картина-присвята може : відкривати експозицію

як концептуальний вступ, завершувати виставку як сучасне осмислення спадщини, бути центральним смисловим акцентом проєкту .Виступати візуальним коментарем або діалогом із його стилем. Ставати частиною тематичних мистецьких проєктів. використовуватися у промоційних матеріалах виставок або культурних подій. Також роботу можуть використовувати як: афішне зображення виставки, обкладинку каталогу, візуальний символ проєкту. Подібні твори активно застосовують у: музейній педагогіці, лекціях з історії мистецтва, студентських програмах, мистецьких воркшопах.

Через унікальність техніки роботу можна включати у виставки таких спрямувань як: «експериментальні техніки сучасного мистецтва», «діалог традиції і новаторства», «авторські матеріальні практики». Особливо підсилюють статус твору такі фактори як: багатошарова структура пастелі, авторська рецептура нанесення, нестандартна основа, поєднання пастелі з іншими матеріалами, новий спосіб фіксації, авторський фактурний ефект.

Повертаючись до концептуальної сторони, картина допомагає пояснити: вплив одного художника на іншого, розвиток художніх традицій, трансформацію стилів у часі, спадкоємність українського мистецтва.

Створення картини, присвяченої творчості іншого художника, є особливим видом мистецького діалогу – глибоким, багатошаровим і часто дуже особистим. Така робота не є простим наслідуванням чи копіюванням стилю; вона стає формою осмислення, інтерпретації та продовження традиції. Це спосіб говорити мовою мистецтва про мистецтво, вступати в розмову крізь час і простір. Твір слугуватиме зразком виконання живописного твору, як практичної частини кваліфікаційної роботи, та може використовуватися як приклад розкриття в роботі наступних сюжетно-тематичних аспектів: символізм у живописі, фантасмагорійний пейзаж, сюрреалізм, оммаж (твір-присвята), психологічний портрет (елементи портрету на картині). Також робота репрезентує такі техніко-технологічні процеси як: виконання твору в змішаній техніці, робота олійними фарбами, робота олійною пастеллю, використання кольорової імприматури, сучасна інтерпретація техніки багатошарового живопису.

Отже, образність роботи та технічні процеси, втілені в творі, можуть слугувати прикладом та натхненням для наступних дипломантів, що може створити підґрунтя для формування спільного, цілісного художнього бачення серед молодих художників з перспективою створення повноцінної художньої школи, що продовжить справу Б. Негоди та продовжить розвиток алегоричного символізму в українському мистецтві.

3.2. Художньо-композиційний аналіз та інтерпретація авторського твору

Ідея практичної частини кваліфікаційної роботи полягала в створенні впізнаваного, універсального збірного образу всієї творчості Б. Негоди. Пошуку композиції твору передували роздуми над ідейною концепцією живописного полотна: які образи будуть використані, чи буде використано образ самого митця, як персонажі будуть взаємодіяти на картинній площині. В результаті тривалих композиційних пошуків були художньо розроблені ключові задуми: репрезентативний та символічний, що на ранній стадії ескізування розглядалися окремо. В остаточному ескізі репрезентативна сторона твору полягає у відтворенні портрету митця в оточенні чисельної кількості образів його творчості, основною метою якої є створення у глядача прямої асоціації митець-творчість, та розуміння нероздільності обох компонентів. Твір має те ж саме смислове спрямування що і приклад класичного парадного портрету – відтворення зовнішності людини в оточенні предметів її доробку, заслуг, образів, тісно пов'язаних з біографією.

Первинний задум практичної частини передбачав створення маштабного полотна епічного характеру. В історії мистецтва існує чисельна кількість прикладів робіт такого спрямування авторства: Ієроніма Босха, Пітера Брейгеля-старшого, Альбрехта Альтдорфера, Джона Мартіна, Бенджаміна Веста та ін. Створенню роботи передувало детальне вивчення творчості класиків епічного пейзажу. Композиція дипломної роботи розроблялась опираючись на відомий зразок цього жанру: «Шлях на Голгофу» П. Брейгеля-старшого (Рис. В.1). Варто зазначити що розміри обох картин майже ідентичні. Наслідування класика проявляється у побудові планової

структури твору, інтерпретація заднього плану та композиційного центру в поєднанні з символічними образами картин Бориса Негоди.

Твір має багатошарову смислову структуру, кожен план містить значення, що може бути прочитаним глядачем як окремо так і в контексті всього зображення. Картина містить такі основні плани: небо, дальній план, середній, ближній, передній. Між більшістю планів не має чіткою межі, вони переходять один в інший, характеристика самостійності присвійна лише небу та передньому плану, так й прийом застосовано задля підкреслення просторовості та глибини роботи. Задля кращого розуміння структури твору варто розглянути кожен його шар окремо.

Небо відіграє роль кольорового тла, що надає зображенню кольорової та тональної цілісності. Варто зазначити що таке бачення образу неба було не зовсім характерним для творчості Б. Негоди, в нечисельній кількості робіт та етюдів, серед яких літера «П2» серії «Козацьке письмо І» (Рис. Б.21) можна зустріти схоже вирішення. Яскраво жовтий колір неба обрано для підсилення ефекту героїчного пейзажу. Контраст з жовтим небом створює широка чорна смуга хмар, представлених в образі коней, що біжать в напрямку основної маси фігур. Образ «хмари коней» взято з роботи митця «Р» (Рис. Б.22), що супроводжується авторським приписом: «Рух, іржання, спів дощу». Фронт чорних хмар привносить в твір додаткову напругу, що підсилюватиме гостроту сприйняття всього зображеного дійства. Велику площину неба прописано в техніці олійної пастелі, імітуючи текстуру мішковини, плетіння, проривів тканини. Такі технічні прийоми є поширеними серед робіт Б. Негоди, яскравими прикладами слугують твори: «Я заповіт, я – пісня у твоїй світлиці», «Брила великого духу», «М2» (А небо прищеплене ремінцем) серія «Козацьке письмо», (Рис. Б.23, Б.24, Б.25) та ін. Використання олійної пастелі у творі дозволяє створити імітацію техніки майстра, ефект мерехтіння, що підкреслює магічність та символізм картини. Єдиним елементом «неба», що пов'язує його з дальнім планом, є фігурна група персонажів картин «Той, що пантрує час» та «Терпіння» (Рис. Б.26, Б.27).

Образи фортеці, старого міста, млинів, церкви та села складають дальній план полотна. Зміст цієї ділянки твору розкривається через діалектику міста, яке митець безмежно любив та надихався, і села, де Б. Негода народився, та пам'ять про яке

проніс крізь усе життя. Ліворуч від портрета митця архітектура старого міста, духи у вигляді веж спостерігають за всім що відбувається на картині, і за самим глядачем.

Праворуч портрету – млини, що часто зустрічаються у творах митця, образ церкви із с. Калиня та старих українських хат. Весь дальній план оповитий туманом блакитного кольору утворюючи символічну пару з кольором неба. Основна задача цієї живописної площини – передача атмосфери спокою, ранкового міста, Поділля загалом. Умиротворений дальній план створює емоційний контраст з насиченими, динамічними хмарами.

Середній план займає найбільшу площу картини та містить в собі зображення: скульптурного портрету Бориса Негоди, млина, стилізованого села та дерев'яної церкви, жорн, духів, інших персонажів та символів картин митця. Середній пояс має найбільше символічне наповнення, є найбільш динамічним і контрастним. Портрет митця розділяє площину на дві окремі частини – теплу та холодну, натяк на постійність, безперервність творчого процесу.

Декоруючим елементом теплої частини виступають дерева, для холодної – бурулі, взяті з твору «Ангели в снігах» (Рис. Б.28). Позаду портрету рельєф вкритий традиційним подільським килимом, з візерунками, що часто зустрічаються на роботах Олександра Львовича Грена – митця, що зробив великий внесок в розвиток подільського модернізму, досвідченого майстра, що мав тісні взаємини з Борисом Негодою. Рельєф перед портретом за текстурою нагадує вже використаний на небі прийом плетіння, грубої мішковини. Перехід однієї тканини в іншу символізує зміну покоління, проте крізь прориви мішковини її і взаємопов'язаності змін. Маленьке село є універсальним символом, що ми можемо споглядати у багатьох творах Б. Негоди : козацький зимівник, хутір з циклу «Гоголіана», образ класичної української хати. Відтворені «Лірник» та «Янгол музики» (Рис. Б.29, Б.9) по обидві сторони митця символізують нероздільність образотворочого та музичного мистецтв у житті митця, що тісно пов'язано з його дитячими роками.

Образ млина відтворено з роботи «млин у Недобоївцях» (Рис. Б.30), що його митець створив під час пленеру на Буковині. Споруда розташована при дорозі на Чернівці, створюючи у митця асоціації з місцем, де він провів роки юнацтва,

навчаючись та зростаючи як художник. Кулясте гніздо шершнів створено за образом з роботи «Ю» (Юдоль) з серії «Козацьке письмо ІІ» (Рис. Б.31).

Монументальний портрет Б. Негоди в похилому віці прикрашений текстурою необробленого каменю, ніби витесаний зі скелі. Портрет є одним цілим з ландшафтом, що стає одягом для художника. Тіло митця являється основою, на якій тримається фантастичний світ образів. Така інтерпретація образу вказує на його вічність та непорушність в історії Поділля та української культури.

Жорна відігравали для митця особливу роль, в його роботах це символ життя, плину часу, тягаря.

Композицію перетинають сяючі зображення духів, образів з таких картин як: «Ь» (Титан над обрієм бринить), «Ч» (Чайка в морі, місяць і зорі), «П1», «П2» з серії «Козацьке письмо І», «Ангел села» та інші. Також зображено мініатюрні стяги та списи, вершників та піших козаків. Середній план є ареною дійства, центром, що пов'язує між собою попередні та наступні пояси картини.

На передньому плані домінує образ молодого Б. Негоди, другорядними є зображення духів та стилізованих чоловічих профілів з твору «Я» (Ядро жіночої душі) серія «Козацьке письмо ІІ» (Рис. Б.32). Постать молодого художника може трактуватися багатьма способами. Зображення зі спини, в стилі романтизму вказує на те, що справжня цінність людини полягає у їх внутрішньому світі, чим і є світ образів, зображений на полотні. Фантасмагорійний світ може розглядатися як акт творчої уяви Б. Негоди. всі образи та символи звернені до нього, потік персонажів його картин прямують до руки художника, де фокусуються в одну точку – символ ідеї, що зустрічається в таких творах як «Моя пісня», «Ця нить у пам'яті жива», «Творець» (Рис. Б.33). В останній Б. Негода репрезентує образ творця у вигляді автопортрету молодих років. Ближній план повністю присвячений митцю і його ідеї, що творять власний світ та свій нерукотворний образ в ньому, в цьому закладено алегорію саморефлексії.

Передній план, як і небо, є більш самостійним за своїм характером та значенням від загальної маси зображень. Тут розташовані ангел зі свічкою та ангел-вершник, відтворені з робіт «Ангели в снігах», «Батьківський зензубель» (Рис. Б.28, Б.34).

Текстура рельєфу переднього плану імітує вишитий рушник з візерунком, притаманним чисельній кількості натюрмортів Б. Негоди: «Дарунок осені», «Натюрморт з чобітком» та ін.

Візерунок складає чергування широких та вузьких червоних смуг, що зустрічається також і у творчих композиціях автора, як от на роботі «Ї» (Затаїлася пісня в душі козацькій) серія «Козацьке письмо І» (Рис. Б.35). Крізь прориви полотна проростає ковила, як декоративний елемент. Зміна грубої мішковинної текстури на більш гладку поверхню рушника також свідчить про зміну історичних епох, періодів у творчості художника.

У переднього плану є своя точка освітлення – свічка, широко застосовуваний символ, що зустрічається майже у кожній великій серії художника, прикладом слугують роботи: «Ь» з серії «Козацьке письмо ІІ», «Богоматір, матір і дитя» з серії «Ангели», «Батько» з серії «Верлібри пастелі» та чисельна кількість інших прикладів.

У практичній частині дипломної роботи свічка промальована навмисне більш реалістично за будь який інший елемент на картині, створюючи контраст реального та фантастичного, підкреслюючи передній план та його наближеність до глядача. Площина з двома янголами має особливе значення для сприйняття всієї картини, вона навмисне гіперболізовано наближена до глядача щоб посилити ефект просторовості всього зображення, такий прийом застосував П. Брейгель Старший в картині «Падіння Ікара» (Рис. В.2). Для цього плану характерне театральне освітлення, незначна «вирізаність» з навколишнього середовища, яскраві контрасти. Свічка зокрема є камертоном не лише світла, а й фактури, адже задля досягнення максимального ефекту світіння необхідно було застосувати корпусну прописку, імпасто. Обидві фігури мають кобзи, що символічно пов'язує їх образи з народними співцями. Ангели-старці навмисне спрямовані до глядача, та відвернені від основної маси подій, що додає композиції переконливості за рахунок різноманітності характерів персонажів.

З техніко-технологічної сторони масштабне полотно виконане в багатошаровій техніці із використанням олійної пастелі. Варто зазначити, що не було виявлено попередніх поєднань таких технік та матеріалів у творах інших митців. Першим технічним шаром була кольорова імприматура, далі до трьох шарів прописки залежно

від ділянки картини, та локальні лесування, завершувалося написання кожного окремого елементу олійною пастеллю, проставляючи кольорові та тональні акценти. Складна техніка олійної пастелі була попередньо досліджена задля максимального використання її можливостей. Таким чином в роботі застосовувані техніки: перехресного штрихування, одностороннього штрихування, пуантелі, нанесення фактурно, нанесення в притирку, накладання кольорів, застосовано як механічне так і оптичне змішування. Таким чином новизна роботи проявляється не лише у виборі та втіленні сюжету, а й з технічної сторони, як приклад унікального поєднання технік та широкого їх застосування.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження досягнуто поставленої мети та виконано основні завдання, пов’язані з комплексним мистецтвознавчим осмисленням творчості Бориса Негоди як автора унікального в українському образотворчому мистецтві явища під назвою «алегоричний символізм».

У процесі аналізу історіографії встановлено, що творчість Бориса Негоди привертала увагу мистецтвознавців, культурологів та дослідників регіонального мистецтва таких як: Н. Урсу, І. Березіна, А. Бренюк, І. Гуцул, Т. Дугаєва, С. Луць та ін. Переважна більшість праць була присвячена окремим аспектам його діяльності, біографії, графічній спадщині або окремим циклам творів. Комплексне дослідження символічної системи художника досі залишалося недостатньо розробленим, що підтверджує актуальність обраної теми. Дослідження джерельної бази засвідчило значну роль альбомів, каталогів виставок, наукових публікацій, архівних матеріалів, інтерв’ю та творів із приватних колекцій у вивченні спадщини митця. Особливу цінність становлять маловідомі та раніше не проаналізовані роботи, які дозволяють простежити еволюцію його художнього мислення та образної системи. Встановлено, що творчість Бориса Негоди органічно пов’язана з традиціями українського символізму та водночас характеризується яскраво вираженою індивідуальністю. Художник продовжує лінію українського символічного мистецтва, звертаючись до тем історичної пам’яті, національної культури, духовності, філософського осмислення людського буття та місця людини у світі. Також його мистецтво репрезентує подільську мистецьку школу на загальноукраїнському рівні.

У ході дослідження виявлено, що основу творчого методу Бориса Негоди становить поєднання алегорії та символу як взаємодоповнювальних художніх засобів. Алегорія у його творах формує загальну сюжетну та концептуальну структуру композиції, тоді як символи наповнюють її багаторівневими смислами. Саме через взаємодію цих двох елементів художник створює складні образні

конструкції, що потребують активної інтерпретації з боку глядача. Такий підхід дозволяє розглядати творчість митця як цілісну систему алегоричного символізму.

Наукову новизну дослідження складають результати проведеного аналізу основних циклів творів Бориса Негоди («Верлібри пастелі», «Витоки», «Скіфи», «Ангели», «Метаморфози», «Козацька абетка», «Козацьке письмо»), що дав можливість виявити провідні символічні образи та мотиви його мистецтва. Найважливіше місце серед них посідають образи української хати, козака, ангела, жінки, свічки, рушника, коня, птаха, дерева, зерна, зоряного неба та інших елементів народної культури. Усі вони функціонують не ізольовано, а як складові єдиної художньої системи, спрямованої на розкриття історичної пам’яті, духовного досвіду та культурної тяглості українського народу.

Дослідження дозволило встановити, що важливою особливістю творчості митця є прагнення поєднати різні історичні пласти української культури в межах єдиного символічного простору. У його роботах органічно взаємодіють скіфська спадщина, козацька традиція, християнська символіка, народна міфологія та сучасне світосприйняття. Завдяки цьому твори Бориса Негоди виступають не лише художніми образами, а й своєрідними культурними моделями української історичної пам’яті.Наукова новизна роботи полягає у здійсненні комплексного аналізу творчості Бориса Негоди як цілісного явища алегоричного символізму в українському мистецтві. У дослідженні систематизовано основні символічні цикли художника, проведено класифікацію ключових образів та символів, введено до наукового обігу значну кількість малодосліджених творів, визначено особливості їхньої семантики, композиції та образної структури. Також уточнено місце творчості Бориса Негоди в контексті розвитку сучасного українського символізму та окреслено її зв’язки з іншими напрямами символічного мистецтва. Практична частина роботи стала художнім узагальненням проведеного дослідження. Створений твір-присвята, опис та аналіз якого проводиться в третьому розділі, інтерпретує основні символи, образи та мотиви творчості

Бориса Негоди, демонструючи можливість творчого переосмислення його мистецької спадщини сучасними художниками.

Таким чином, творчість Бориса Негоди є вагомим явищем українського образотворчого мистецтва кінця XX – початку XXI століття. Художник сформував оригінальну систему алегорико-символічного мислення, в якій органічно поєдналися національна культурна традиція, особистий духовний досвід та універсальні філософські смисли. Його мистецтво не лише зберігає культурну пам'ять українського народу, а й відкриває нові можливості для розвитку сучасної символічної образності, що визначає його важливе місце в історії українського мистецтва.

В результаті проведеного кваліфікаційного дослідження вдалося досягнути визначеної мети, виконати поставлені задачі. Виявлено, що самобутній та вкрай складний творчий підхід майстра потребує подальших розвідок та досліджень, велика частина художнього доробку не введена до наукового обігу, що представляє чітко окреслений вектор подальших досліджень в галузі вивчення творчості Б.Негоди як важливої складової у творенні подільської живописної традиції та сучасного українського мистецтва символізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алегорії козацького письма Бориса Негоди / уклад. Н. Урсу, В. Бучковський, І. Паур, С. Луць ; авт. тексту Н. Урсу. Кам'янець-Подільський : ФОП Панькова А. С., 2024. 40 с.

2. Аносова О. Інтерв'ю для програми «SOS Штаб громадянської оборони» [Відео]. YouTube, 2022. (Дата звернення: 17.05.2026).

3. Березіна І. Роботи Бориса Негоди в фондах Кам'янець-Подільського державного музею-заповідника. *Верлібри пастелі*. Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/(Дата звернення: 17.05.2026).

4. Берлач О. П., Чихурський А. С. Використання пастелі в станковому живописі: метод. рек. для студентів художньо-педагогічних спеціальностей педагогічних навчальних закладів. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2017. С. 8–11.

5. Борис Негода: коли душа у злагоді з мистецтвом. Подолянин. 2014. Веб-сайт. URL: https://share.google/qUUO0hClfVgvbPCO0(Дата звернення: 17.05.2026).

6. Бренюк А. Графіка Кам'янця-Подільського в художній культурі краю XX століття. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 272 с.

7. Бренюк А. Графічний доробок Бориса Негоди. *Верлібри пастел*і. Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. С. 26–27. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/(Дата звернення: 17.05.2026).

8. Бренюк А., Ківільша С. Метафоричний світ образів у творах Бориса Негоди. Кам'янець-Подільський, 2025.

9. Бучковський В. Творчий процес художника (на прикладі пленеризму). *Верлібри пастелі*. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 27–28. Веб-сайт. URL: https://xoxm.art/artist/nehoda-borys-mykhajlovych/ (Дата звернення 16.05.2026).

10. Варшавська К. Юхим Михайлів. Митець і його час. *Народознавчі зошити*. зб. наук. пр. Київ: НАН України, 2013. Вип. 6. С. 1138-1144. URL: https://nz.lviv.ua/archiv/2013-6/24.pdf (Дата звернення: 17.05.2026).

11. Горна Л. Філософія життя Бориса Негоди. *Верлібри пастелі*. Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. С. 12-14. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/(%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0 (Дата звернення: 17.05 2026)

12. Гуцул І. Духовність у творчості відомого українського художника Бориса Негоди. *Верлібри пастелі*. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. С. 20–22. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/ (Дата звернення: 17.05.2026)

13. Денисюк О., Попіль П. Скіфський цикл Бориса Негоди як символ праісторії українського етносу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 44, т. 1. URL: https://share.google/8cFI6983EXIuH4i4c(Дата звернення: 17.05.2026)

14. Дільнамбетова М., Сімашова А. Мистецький храм художника Бориса Негоди. *Слово і Час*. зб. наук. пр. НАН України, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка : Київ, 2007. Вип. 6 (558). С. 95-96. URL: https://il-journal.com/index.php/journal/issue/view/157/6_2007_pdf (Дата звернення: 17.05.2026)

15. Добровольський В. Верлібровані пастелі професора Негоди. *Поділ. вісн.* 2015, 31 грудня

16. Добровольський В. Пам'яті майстра. *Подолянин*. 2020. Веб-сайт. URL: https://podolyanin.com.ua/suspilstvo/41689(Дата звернення: 17.05.2026)

17. Дугаєва Т. Мистецтво щастя. Борис Негода: 70. *Версії*. 2014. Веб-сайт. URL:https://versii.cv.ua/kultura/mistetstvo-shhastya-boris-negoda-70/30255.html (Дата звернення: 17.05.2026)

18. Загайська Д. Співвідношення символу та метафори, алегорії, образу, знаку як засобів художньої виразності. *Вісник ХДАДМ*. Харківська державна

академія дизайну і мистецтв : Харків, 2016. № 5. С. 17–23. URL: https://share.google/N7VAN3wZt4DWXE1Qt(Дата звернення: 17.05.2026)

19. Замостян О.В. Алегорія. *Енциклопедія Сучасної України*. НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. Веб-сайт. URL: https://share.google/6hKFsznRauEhpcAbS(Дата звернення: 17.05.2026).

20. Качкан В. Музика Ліній. *Кам'янець-Поділ. вісн*. 1998, 4 липня

21. Кліщ О. Символіка художньо-образних рішень ілюстративних робіт Бориса Негоди. *Верлібри пастелі*. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. С. 25–26. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/(Дата звернення: 17.05.2026).

22. Козловська М. Образи-символи в українському сучасному сакральному мистецтві (аналіз творчих композицій Д. Болякова та Б. Негоди).*Освіта, наука і культура на Поділлі* : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2013. Т. 20. С. 548–554. URL: https://share.google/FPB91uCUUtoRCbt45(Дата звернення: 17.05.2026).

23. Латюк Н. І світлий спомин душу гріє. *Верлібри пастелі*. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. С. 17–19. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/(Дата звернення: 17.05.2026).

24. Латюк Н. І світлий спомин душу гріє. *Верлібри пастелі.* Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. С. 12-14. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/(%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0 (Дата звернення: 17.05 2026)

25. Луць С. Національний символізм у творчості Бориса Негоди. *Верлібри пастел*і. Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. С. 23–25. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/(Дата звернення: 17.05.2026)

26. Метафора, символ і алегорія як асоціативні порівняння. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10670/(Дата звернення: 17.05.2026)

27. Негода Борис Михайлович. Хмельницький обласний художній музей. Веб-сайт. URL: https://xoxm.art/artist/nehoda-borys-mykhajlovych/ (Дата звернення: 17.05.2026).

28. Нечаєва П. Інтерв'ю для Чернівецької обласної державної адміністрації [Відео]. 1997. URL: https://drive.google.com/file/d/1Pbg-XXhQFcSDqRRKi53yh1dWpmik0Cuo/view (Дата звернення: 17.05.2026).

29. Підгурний І. Етюд про харизму. *Верлібри пастелі*. Кам'янець-Подільський: КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. С. 12-14. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/(%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0 (Дата звернення: 17.05 2026)

30. Подолянин Негода написав першу живописну абетку. НГП. 2015. 20 груд. URL: https://ngp-ua.info/2015/12/25062(Дата звернення: 17.05.2026).

31. Пузиркова А. Графічні твори Олександра Богомазова як приклад символізму в українському образотворчому мистецтві початку XX сторіччя. *Українська академія мистецтва*: зб. наук. пр. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 34. С. 160-167.

32. Свередюк Р. Художник Негода Борис. Олійна пастель. *Офіційний сайт, блог та архів*. URL: https://dk.pinterest.com/pin/738942251350524353/ (Дата звернення: 17.05.2026)

33. Стоян С. Європейські коди сучасного українського символізму. *Українські культурологічні студії*. зб. наук. пр. Київський національний університет Шевченка: 2020. Т. 1. Вип. 6. С. 94-98. URL: https://ucs.knu.ua/uk/article/view/2345/2031(Дата звернення: 17.05.2026)

34. Стоян С. Символізм в сучасному українському мистецтві: вебсайт. URL: https://uculture.com.ua/publications/52 (дата звернення: 16.01.2026).

35. Тотеми, божества і символи скіфів. URL: https://spadok.org.ua/skifiya/totemy-bozhestva-i-symvoly-skifiv(Дата звернення: 17.05.2026)

36. Урсу Н. Жанри мистецтва у творчості Бориса Негоди. *Верлібри пастелі*. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2023. С. 10–12. URL: https://art.kpnu.edu.ua/verlibry/theses23/(Дата звернення: 17.05.2026)

37. Урсу Н. Митці Кам'янця-Подільського: архітектори, мистецтвознавці, художники / Н. О. Урсу. – Кам'янець- Подільський: ФОП Сисин Я. І., 2016. – 240 с.

38. Урсу Н. Негода Борис Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України*. НАН України, Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021, оновл. 2025. Веб-сайт. URL:https://esu.com.ua/article-72771 (Дата звернення: 17.05.2026).

39. Урсу Н., Бугерчук У. Чари козацького письма. Мальовниче життя Бориса Негоди. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 152 с.

40. Шеменьова Ю. Візуальна метафора у живописі XX – початку XXI століття. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/300404747.pdf (Дата звернення: 17.05.2026).

Додаток А Український символізм

Рис. А.1 М. Стороженко «Передчуття Голгофи», 2012 р.

Додаток Б

Творчість Бориса Михайловича Негоди

Рис. Б.1. Б. Негода «Гріхи», 2007 р.

Б. Негода. Іл. до повісті «Земля» О. Кобилянської. 1976. Папір, офорт, резерваж

Рис. Б.2. Б. Негода ілюстрація до твору О. Кобилянської «Земля», 1976 р.

Рис. Б.3. Б. Негода «Батько» з серії «Верлібри пастелі», 1995 р.

Рис. Б.4. Б. Негода «Тотеми роду й мого народу».

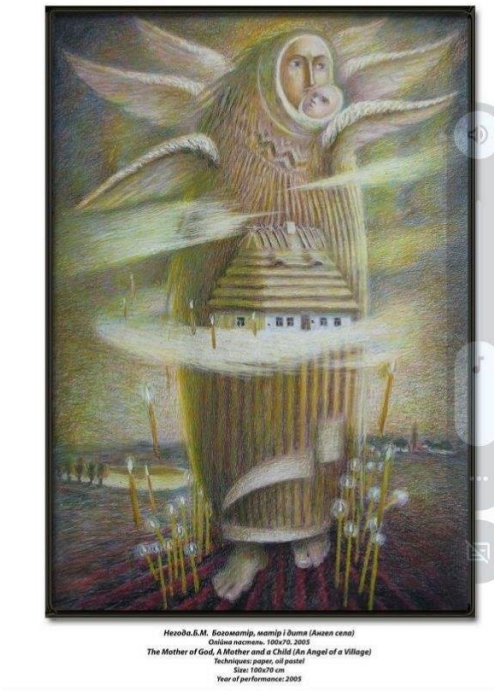

Рис. Б.5. Б. Негода «Ангел села», 2005 р.

Рис. Б.6. Б. Негода «Медовий спас».

Рис. Б.7. Б. Негода «У теплому просторі», 2004 р.

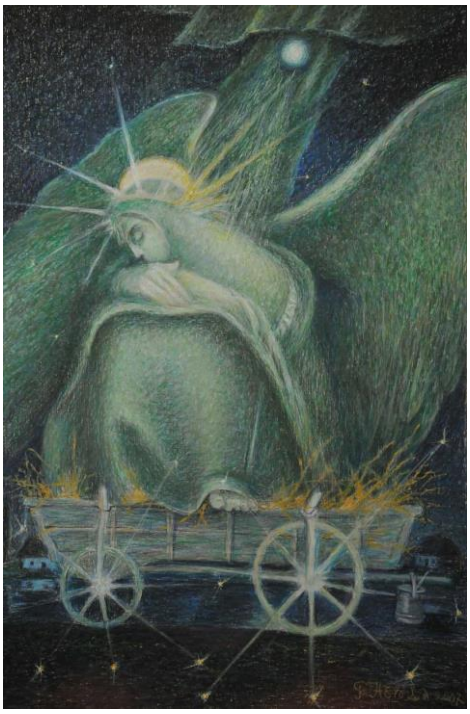

Рис. Б.8. Б. Негода «Ангел ночі» або «Перкалеві зорі ночі», 2007 р.

Рис. Б.9. Б. Негода «Ангел музики», 2006 р.

Рис. Б.10. Б. Негода «Плескіт любові в коханні» та «Ангел води», 2003 р.

Рис. Б.11. Б. Негода «Плескіт любові в коханні» та «Ангел води»

Метаморфоза 1
2008. Олійна пастель. 100x70
Metamorphosis 1
Techniques: paper, oil pastel
Size: 100x70 cm
Year of performance: 2008

Рис. Б.12. Б. Негода триптих: «Метаморфоза I, Метаморфоза II, Метаморфоза III», 2008 р.

Метаморфоза 2
2008. Олійна пастель. 100x70
Metamorphosis 2
Techniques: paper, oil pastel
Size: 100x70 cm
Year of performance: 2008

Рис. Б.13. Б. Негода триптих: «Метаморфоза I, Метаморфоза II, Метаморфоза III», 2008 р.

Метаморфоза 3
2008. Олійна пастель. 100x70
Metamorphosis 3
Techniques: paper, oil pastel
Size: 100x70 cm
Year of performance: 2008

Рис. Б.14. Б. Негода триптих: «Метаморфоза I, Метаморфоза II, Метаморфоза III», 2008 р.

Рис. Б.15. Б. Негода «И-тИша»(Спочиньмо трохи від роботи), з серії "Козацьке письмо II", 2019 р.

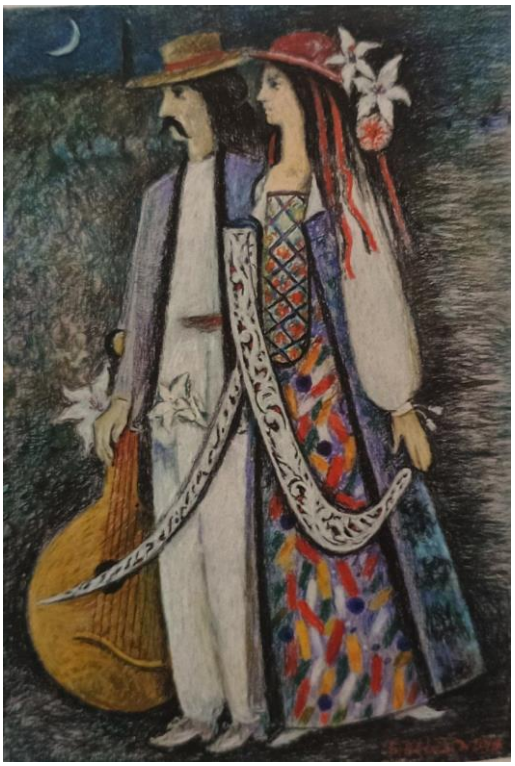

Рис. Б.16. Б. Негода «Л-лілеї»(Ніжний подих), з серії "Козацьке письмо II", 2019 р.

Рис. Б.17. Б. Негода «Р-родина»(Ангел родинного поля) з серії "Козацьке письмо II", 2018 р.

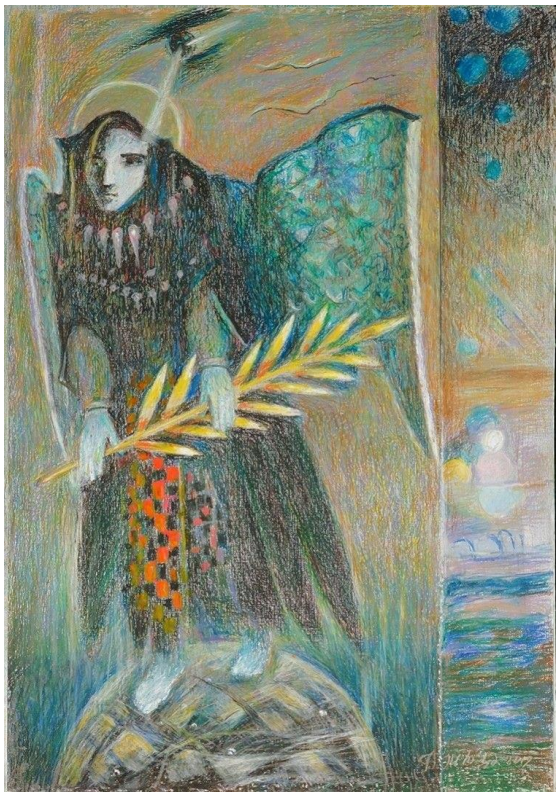

Рис. Б.18. Б. Негода «Без назви», останній цикл творів, 2020 р.

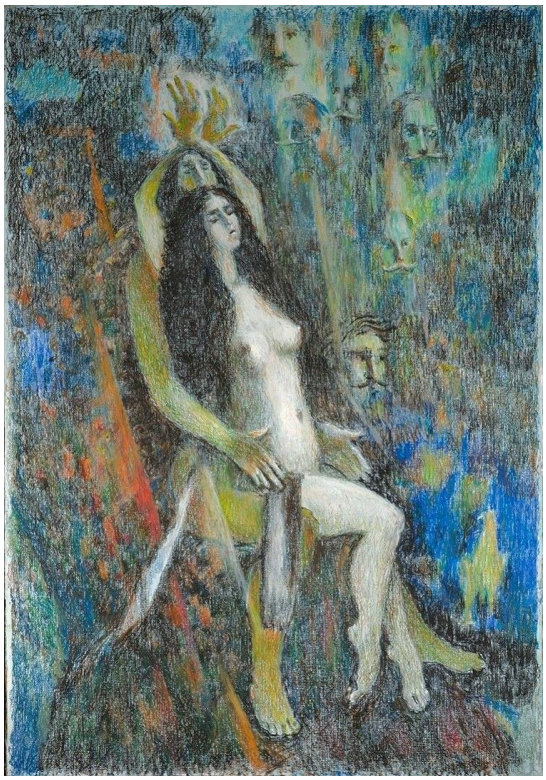

Рис. Б.19. Б. Негода «Без назви», останній цикл творів, 2020 р.

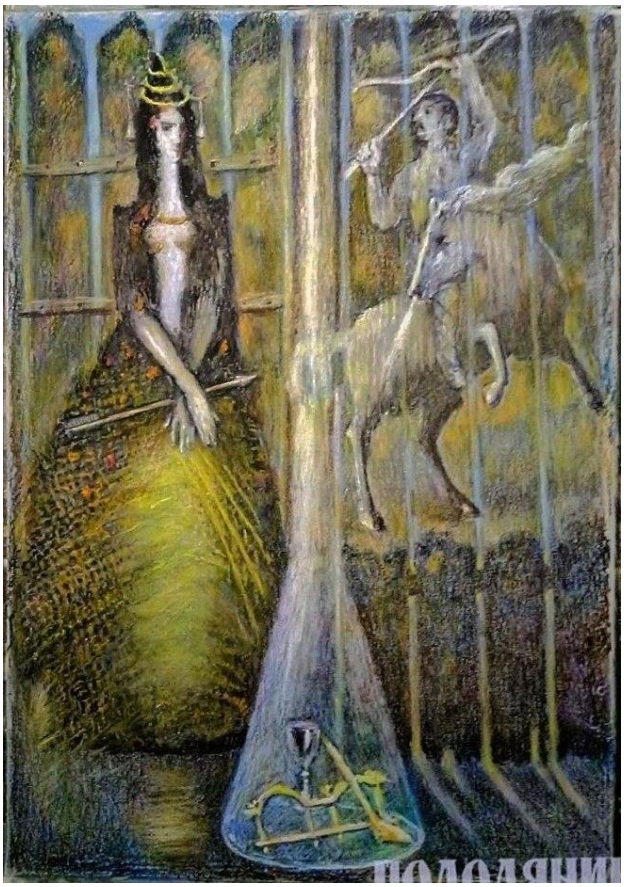
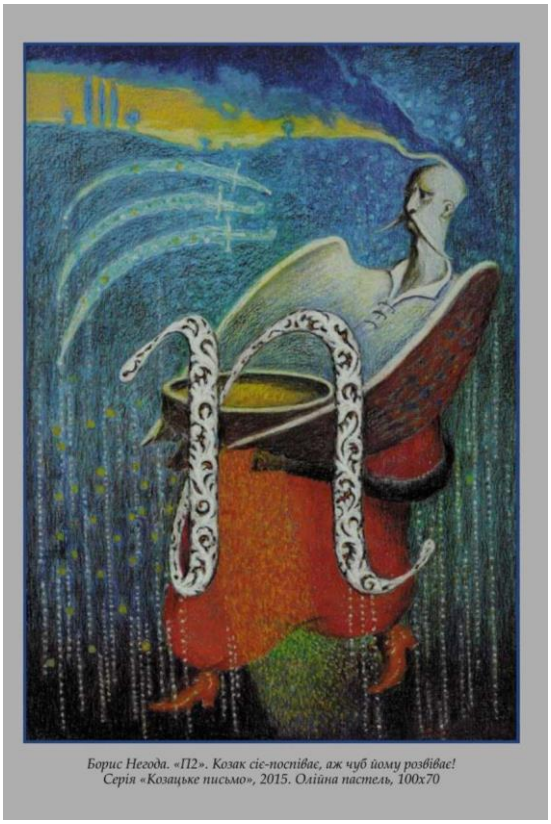
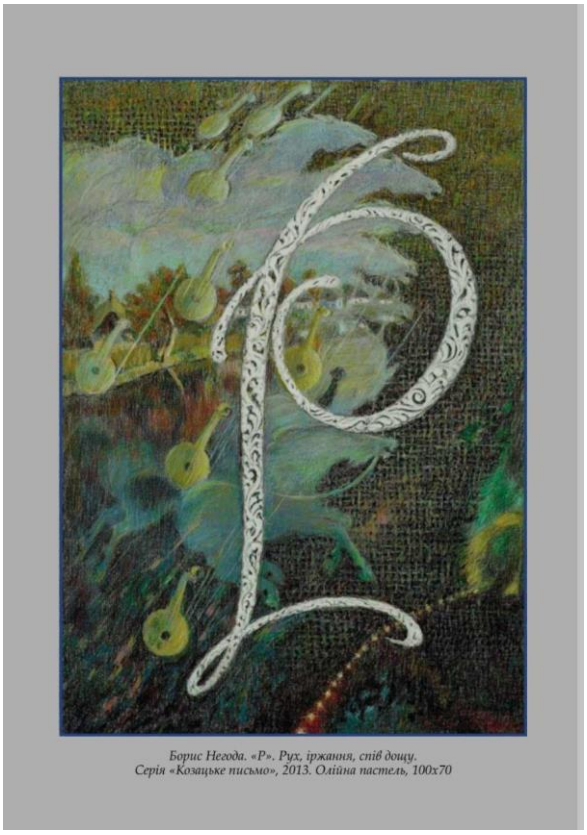

Рис. Б.20. Б. Негода «Без назви», останній цикл творів, 2020 р.

Борис Негода. «П2». Козак сіє-поспіває, аж чуб йому розвіває!
Серія «Козацьке письмо», 2015. Олійна пастель, 100х70

Рис. Б.21. Б. Негода «П2» серії «Козацьке письмо І», 2015 р.

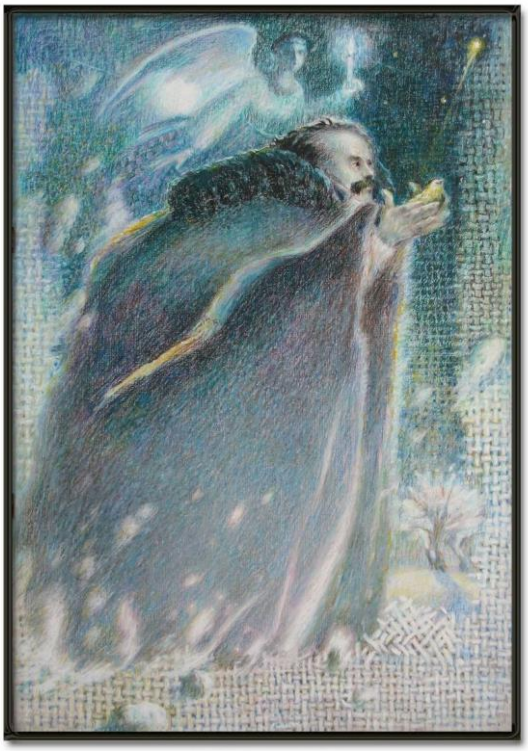
Борис Негода. «Р». Рух, іржання, спів дощу.
Серія «Козацьке письмо», 2013. Олійна пастель, 100х70

Рис. Б.22. Б. Негода «Р» з серії «Козацьке письмо І», 2013 р.

Негода Б.М. "Я -заповіт, я- пісня у твоїй світлиці"
Олійна пастель. 100х70. 2008
"I am a Covenant, I am a Song in Your Room"
Techniques: paper, oil pastel
Size: 100x70
Year of performance: 2008

Рис. Б.23. Б. Негода «Я заповіт, я – пісня у твоїй світлиці», 2008 р.

Негода Б.М. Брила великого духу
Олійна пастель. 100х70. 2008
The Rock of Great Spirit
Techniques: paper, oil pastel
Size: 100x70 cm
Year of performance: 2008

Рис. Б.24. Б. Негода «Брила великого духу», 2008 р.

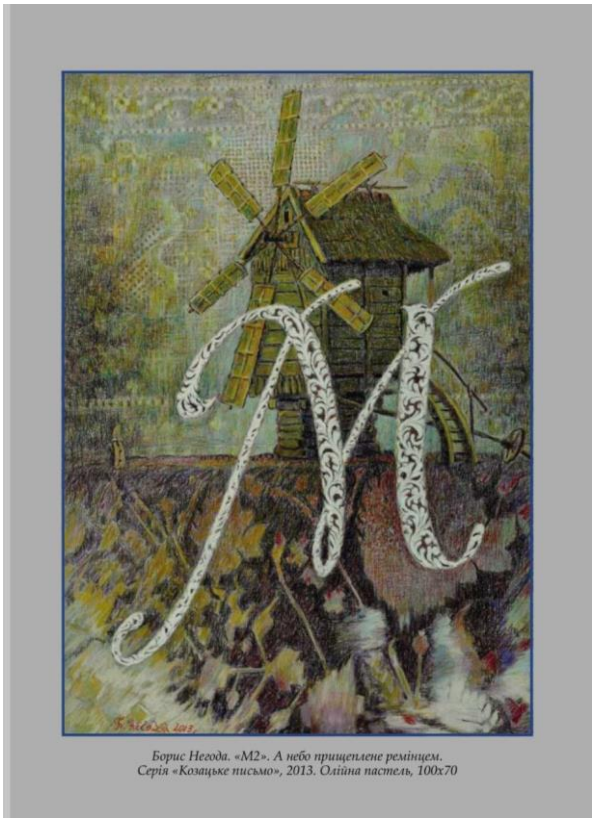

Рис. Б.25. Б. Негода «М2», 2013 р.

Рис. Б.26. Б. Негода «Той, що пантрує час» 2010 р.

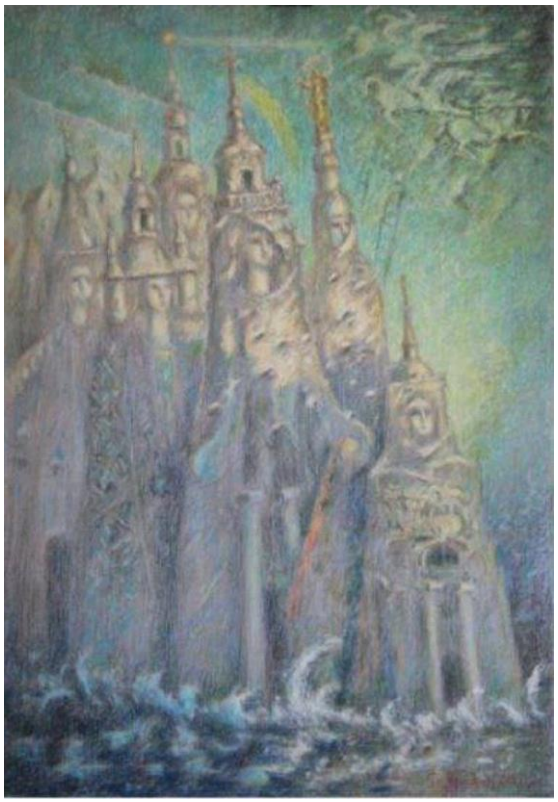

Рис. Б.27. Б. Негода «Терпіння»

Рис. Б.28. Б. Негода «Ангели в снігах»

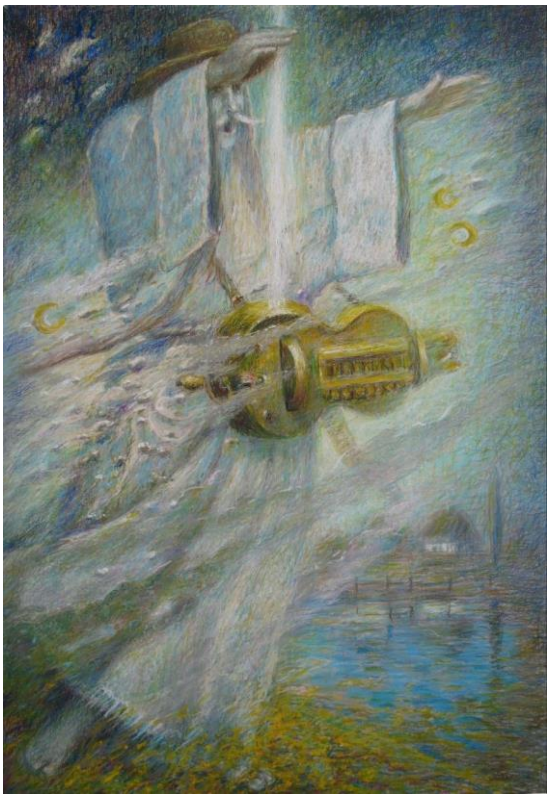

Рис. Б.29. Б. Негода «Лірник»

Рис. Б.30. Б. Негода «Млин у Недобоївцях», 2012 р.

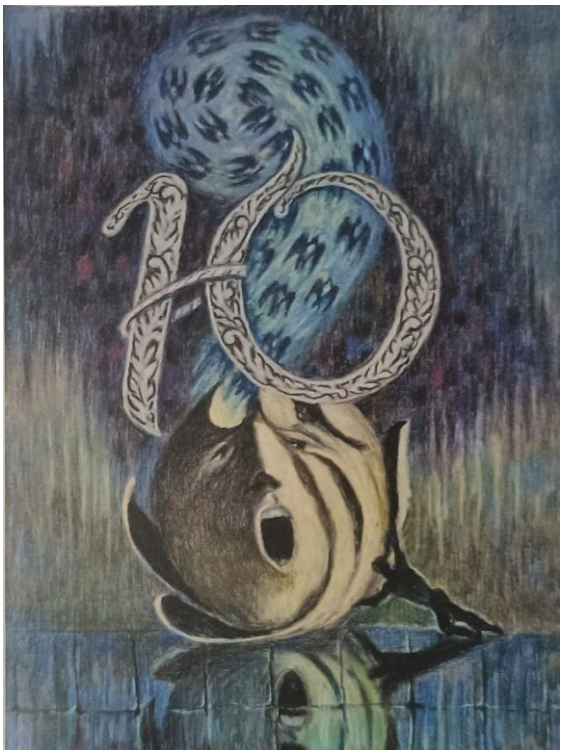

Рис. Б.31. Б. Негода «Ю» (Юдоль) з серії «Козацьке письмо ІІ», 2018 р.

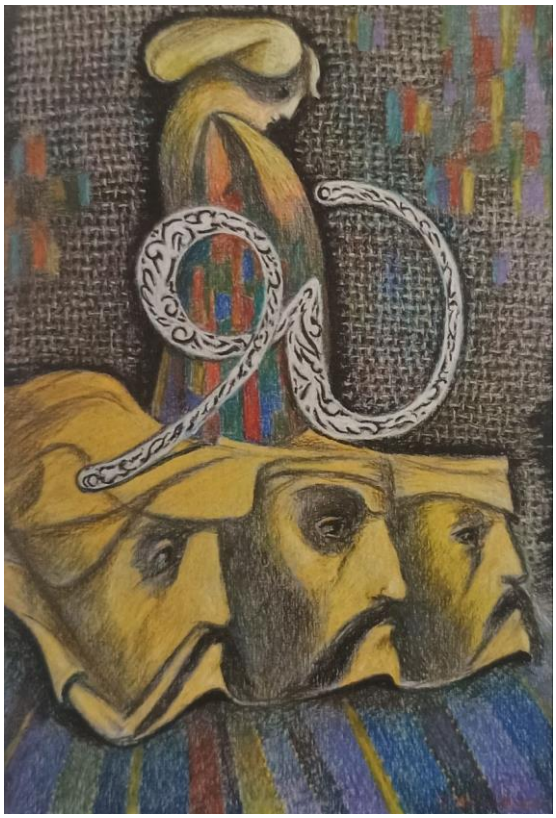

Рис. Б.32. Б. Негода «Я» (Ядро жіночої душі)
серія «Козацьке письмо ІІ», 2018 р.

Рис. Б.33. Б. Негода «Творець»

Рис. Б.34. Б. Негода «Батьківський зензубель»

Борис Негода. «Ї». Затаїлася пісня в душі козацькій.
Серія «Козацьке письмо», 2014. Олійна пастель, 100х70

Рис. Б.35. Б. Негода «Ї» (Затаїлася пісня в душі козацькій) серія «Козацьке письмо І», 2014 р.

Додаток В

Приклади епічних живописних творів

Рис. В.1. П. Брейгель-старший «Шлях на Голгофу»

Рис. В.2. П. Брейгель Старший «Падіння Ікара»

Додаток Г

Авторська композиція «Символ митця», 2026 р.

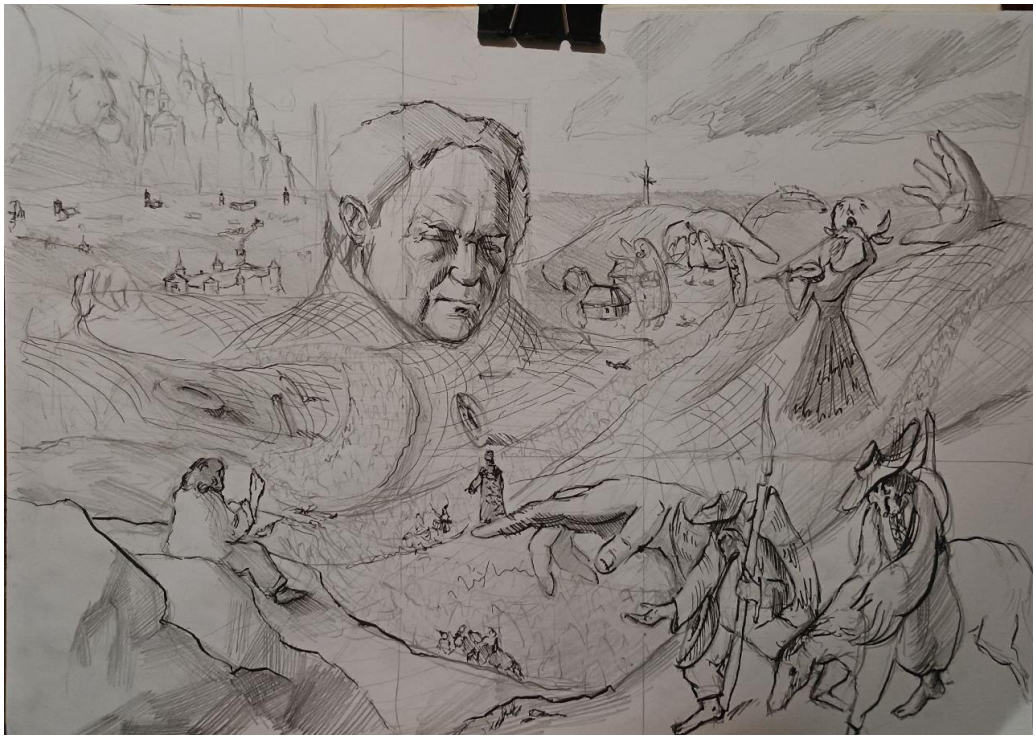

Рис. Г.1 Перший ескіз олівцем

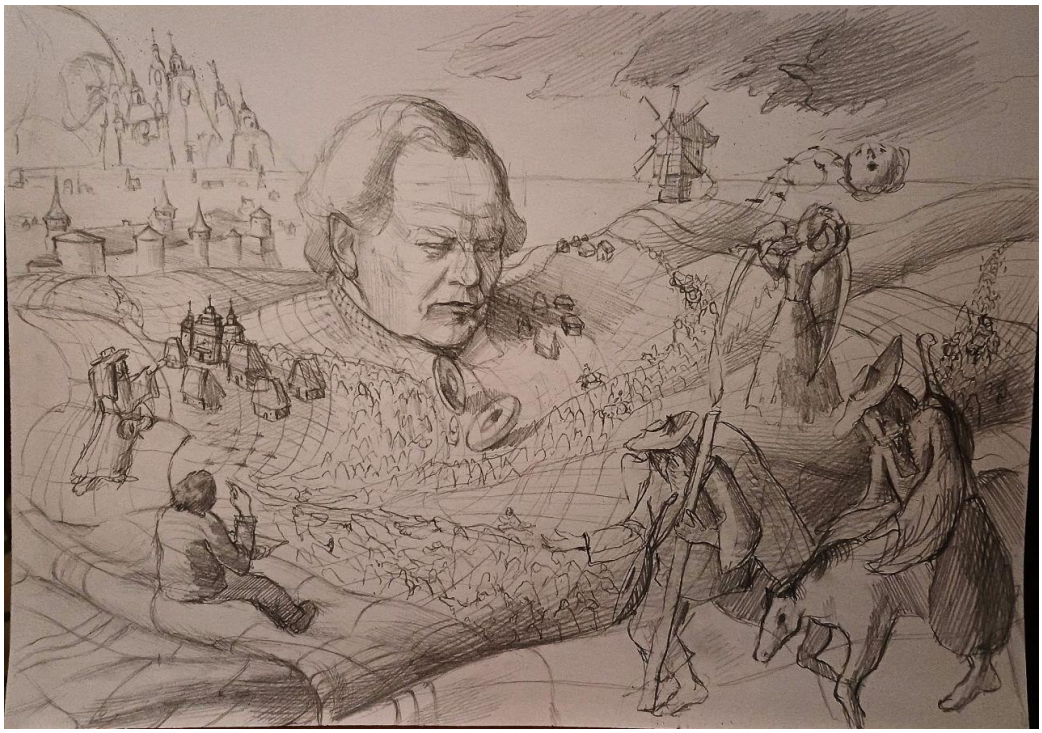

Рис. Г.2 Ескіз олівцем

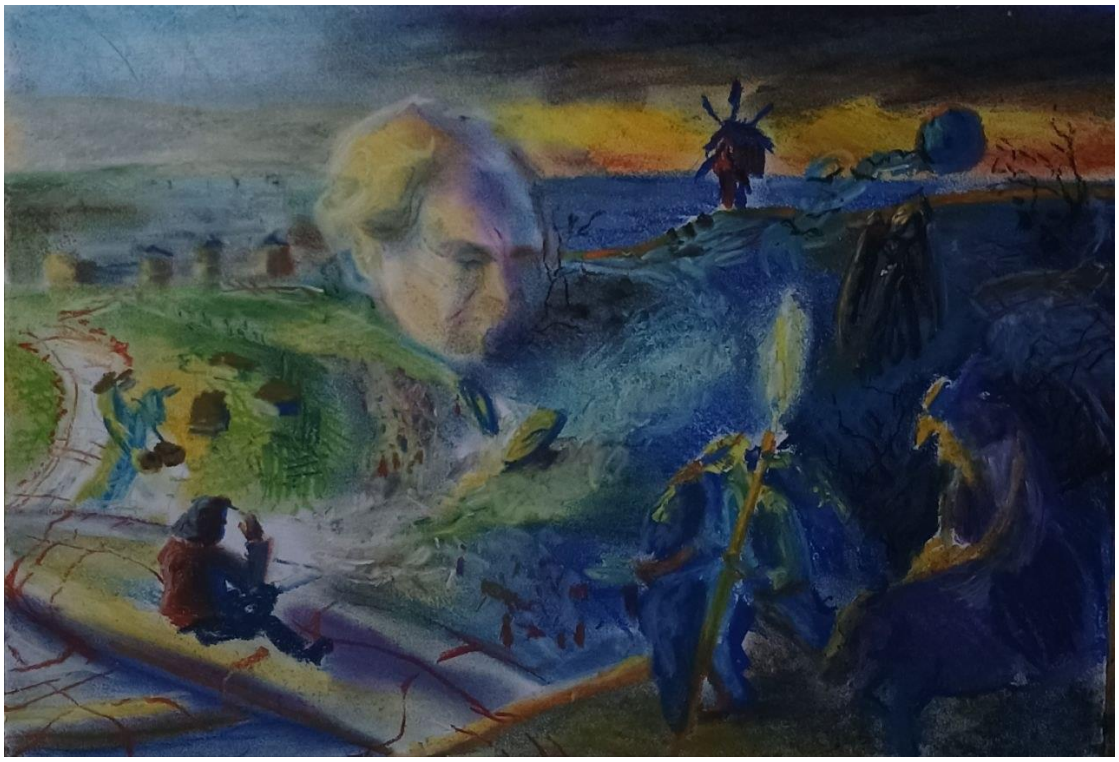

Рис. Г.3 Ескіз в кольорі

Рис. Г.4 «Символ митця», 2026 р.